

Sotsiaaltöö ekspertide ümarlaud

Iris Pettai,

Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi juhataja

21. aprillil toimus Tallinnas sotsiaaltöö ekspertide ümarlaud, mille teema oli „Sotsiaaltöötajate roll ja võimalused lähisuhtevägivalla juhtumite käsitlemisel”. Ümarlauas osales 26 spetsialisti, esindatud olid linnade ja valdade sotsiaaltöötajad ja sotsiaaltöö juhid, ohvriabi ja naiste varjupaikade töötajad, sotsiaalministeeriumi spetsialistid, Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö instituudi õppejõud, psühholoogid, sotsioloogid, soolise võrdõiguslikkuse eksperdid. Soomest osales ümarlauas kriisiabi töötaja Kati Saira.

Ümarlaua üheks eesmärgiks oli tutvustada 2013. aasta lõpul käivitunud Norra finantsmehhanismi ja sotsiaalministeeriumi toetatud projekti „Ühtse süsteemi ülesehitamine lähisuhtevägivalla tõkestamiseks Eestis” ja arutleda selle üle, millised võiksid olla sotsiaaltöötajate roll ja ülesanded selles tegevusmudelil. Diskussiooni juhatas sisse Ivi Proos Eesti Avatud Ühiskonna Instituudist ettekandega „Suhtlussillad sotsiaaltöötajate ja konstaablite vahel. Kuidas olla võimekam ja tõhusam: sotsiaaltöötajate vaatenurk.” Ivi Proos tugines hiljuti tema poolt läbi viidud süvaintervjuudele 10 sotsiaaltöötajaga Eesti eri piirkondadest. Ettekandest selgus, et konkreetseid koostöökohustusi sotsiaaltöötajatel ja konstaablitel ei ole. Väiksemates omavalitsustes tekib suhtlus nende vahel kergemini. Ühiselt kavandatakse ennetustegevust ja ohvrite ning vägivallatsete nõustamist. Heade praktikatena nimetasid sotsiaaltöötajad juhtumeid, kus vägivallatsete ohjeldamiseks toimuvad nn heidutused: piirkonna konstaabli algatusel kavandatakse politseipatrulli marsruudid selliselt, et riskipäevadel, s.o reede õhtuti, nädalavahetustel ja palgapäevade perioodil läbib patrull piirkondi, kus on sagedamini olnud lähisuhtevägivalla juhtumeid.

Paraku selgus intervjuudest, et sotsiaaltöötajad peaaegu ei suhtle perearstidega ja nendega ei tehta ka koostööd. Keegi intervjuueeritud sotsiaaltöötajatest ja lastekaitse spetsialistidest ei osanud nimetada häid näiteid koostööst perearstidega. Sotsiaaltöötajatel ja lastekaitse spetsialistidel puudus isegi selge arusaam sellest, kas parem kontakt perearstidega võiks aidata tõhusalt ennetada perevägivalla juhtumeid.

Arutleti selle üle, mis takistab ja mis soodustab sotsiaaltöötajate koostööd teiste spetsialistidega lähisuhtevägivalla juhtumite puhul. Ühe takistusena nimetati vähest infot perevägivalla riskiteguritest ja probleemidega peredest oma piirkonnas. Suureks probleemiks on ka ülekoormus ja spetsialistide puudus. Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajad ja lastekaitsjad ei jõua teiste spetsialistidega suhelda ega ennetustööga tegelda. Toimub pidev „tulekahju kustutamine”. Vaja oleks uusi inimesi tööle palgata.

Ümarlaua teine arutelu peeti teemal: „Millist erialast koolitust ja ettevalmistust vajavad sotsiaaltöötajad lähisuhtevägivalla teemal?”. Sissejuhatava ettekande tegi professor Taimi Tulva TLÜ sotsiaaltöö instituudist. Ettekandest selgus, et instituut viib järgmisest õppeaastast (2014/2015) sotsiaaltöö magistriõppekavasse sisse uue valikkursuse „Sooline vägivald ja ohvriabi”. Õppekavas on mitmeid mooduleid 12 EAP mahus. Uus valikaine käivitub mooduli „Heaolu ja sotsiaaltervishoid” raames mahuga 4 EAP. Selle kursuse kaudu püütakse anda tudengitele teadmisi lähisuhtevägivalla olemusest ja selle teoreetilistest lähtekohtadest erinevate kontseptsioonide ning mudelite kaudu. Eesmärk on luua eeldused tööks soolise vägivalla ohvritega. Õppekavas käsitletakse ka soolise vägivalla ulatust ning levikut Eestis ja maailmas. Tähelepanu pööratakse terminoloogiale. Kavas on luua eriala magistritudengitest uurimisrühm, et kaardistada ja analüüsida olukorda Eestis.

Edasises ühisarutelus tehti ettepanek korraldada sagedamini spetsialistide ühiskoolitusi. Soomes on sotsiaaltöötajate täiendkoolitusse kaasatud kõik osapooled meedikud, psühhoterapeudid, politsei, juristid ja see annab suurepäraseid tulemusi. Sotsiaaltöötajatel tuleb üha enam lahendada vägivallajuhtumeid koostöös teiste siduseriala spetsialistidega ning leida tõhusaid võimalusi ohvrite abistamiseks ja toetamiseks. Sellise pädevuse saavutamiseks vajatakse spetsiifilisi teadmisi ning oskusi, mis sageli sünnivad ühiskoolitustest.

Ümarlaua kolmas arutelu oli teemal „Kuidas peaks sotsiaaltöötajate kutsestandard käsitlema lähisuhtevägivalla teemat?”. Sissejuhatava ettekande tegi Helve Kase Eesti Avatud Ühiskonna Instituudist, kes rääkis sellest, et viimane sotsiaaltöötajate kutsestandard kehtis kuni 1. jaanuarini 2014 ja ettevalmistamisel on uus. Helve Kase tutvustas ettepanekuid kutsestandardi täiendamiseks.

Üheks ettepanekuks on ennetada ja tõkestada vägivalda, mis on suunatud lapse ema vastu, kes on perevägivalla puhul põhiline kannataja. Kaitstes lapse ema, kaitseme ka last. Lapsed ei pea

alati olema juhtumise otsesed kannatajad, kuid nad võivad olla pealtnägijad. Kuna sagedasel vägivald pealtnägemisel on väga tõsised tagajärjed lapse vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele ja toimetulekule, siis võib pidada vägivaldaakti juures viibimist samaväärseks lapse vahetu väärkohtlemisega. Laps, kes näeb ja kuuleb, kuidas alandatakse, pekstakse või seksuaalselt kuritarvitatakse tema ema, on ohver ka siis, kui vägivalda ei kasutata otseselt lapse vastu.

Kutsestandardisse tuleks lülitada ka juhiseid peresotsiaaltöö korraldamiseks, mis sisaldaks teoreetilist ülevaadet perevägivallast: perevägivalla määratlemine, naistevastase vägivalda liigid, laste väärkohtlemine peres jms. Praktikute jaoks peaks juhiseid sisaldama ka meetodikat vägivalda all kannatavate perede märkamiseks, abistamiseks ja perevägivalla ennetamiseks koostöös teiste spetsialistidega (koostöövõrgustikuga).

Ümarlauas osalejad nõustusid ettepanekutega ja leidsid, et sotsiaaltöötajad vajavad selgeid juhiseid lähisuhtevägivalda juhtumitega tegelemiseks. Oldi seisukohal, et sotsiaaltöötajal on vähe võimalusi ohvreid kaitsta. Kui naine pöördub varjupaika, siis lahkub ta oma sotsiaalsest keskkonnast, vägivaldsest aga lahtub seal edasi. Sotsiaaltöötajal tuleb aidata omandada oskusi ja teadmisi, kuidas olukorda ära tunda ja lahendada.

Ilmunud ajakirjas „Sotsiaaltöö“ nr 3, 2014